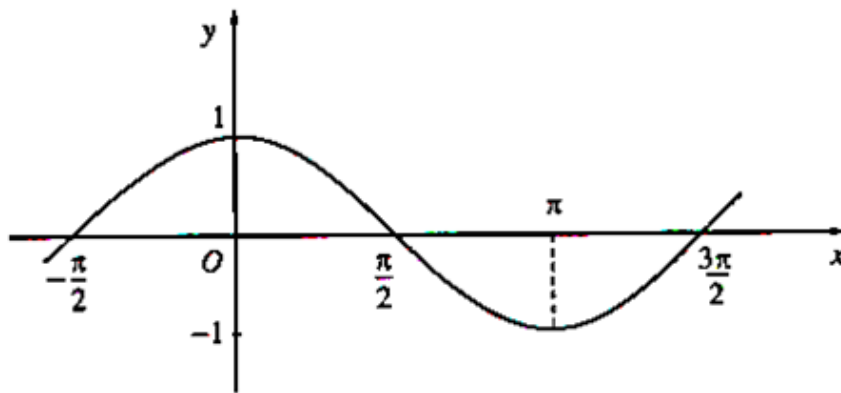

GIẢI BÀI 1: SỰ ĐỒNG BIẾN NGHỊCH BIẾN CỦA HÀM SỐ LỚP 12

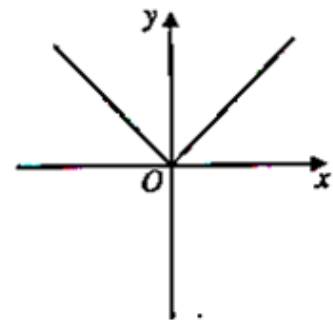
Trả lời câu hỏi SGK Bài: Hàm số đồng biến nghịch biến lớp 12

Trả lời câu hỏi Toán 12 Giải tích Bài 1 trang 4:

Từ đồ thị (H.1, H.2) hãy chỉ ra các khoảng tăng, giảm của hàm số $y = \cos x$ trên đoạn $[(-\pi)/2; 3\pi/2]$ và các hàm số $y = |x|$ trên khoảng $(-\infty; +\infty)$.

Hình 1

Hình 2

Lời giải:

- Hàm số $y = \cos x$ trên đoạn $[(-\pi)/2; 3\pi/2]$:

Các khoảng tăng: $[(-\pi)/2, 0]$, $[\pi, 3\pi/2]$.

Các khoảng giảm: $[0, \pi]$.

- Hàm số $y = |x|$ trên khoảng $(-\infty; +\infty)$

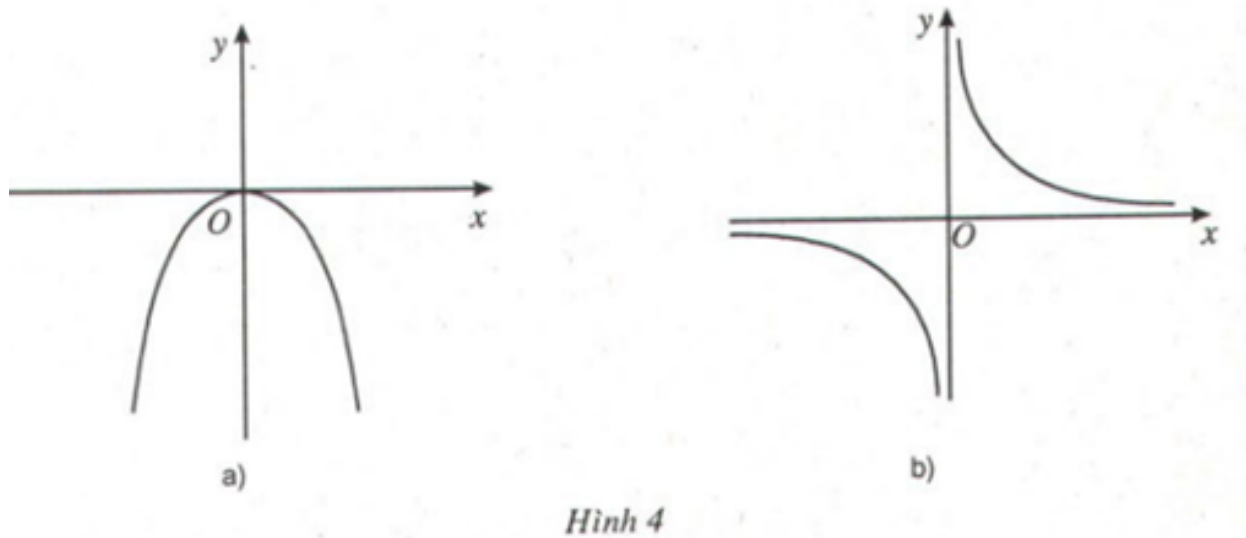
Khoảng tăng: $[0, +\infty)$

Khoảng giảm $(-\infty, 0]$.

Trả lời câu hỏi Toán 12 Giải tích Bài 1 trang 5:

Xét các hàm số sau và đồ thị của chúng:

a) $y = -x^2/2$ (H.4a)   b) $y = 1/x$ (H.4b)

Xét dấu đạo hàm của mỗi hàm số và điền vào bảng tương ứng.

Lời giải:

x	$-\infty$	0	$+\infty$
y'	+	0	-
y	$-\infty$	0	$-\infty$

x	$-\infty$	0	$-\infty$
y'	-		-
y	0	$+\infty$	0

Trả lời câu hỏi Toán 12 Giải tích Bài 1 trang 7:

Khẳng định ngược lại với định lí trên có đúng không? Nói cách khác, nếu hàm số đồng biến (nghịch biến) trên K thì đạo hàm của nó có nhất thiết phải dương (âm) trên đó hay không?

Lời giải:

Xét hàm số $y = x^3$ có đạo hàm $y' = 3x^2 \geq 0$ với mọi số thực x và hàm số đồng biến trên toàn bộ $\mathbb{R}$. Vậy khẳng định ngược lại với định lý trên chưa chắc đúng hay nếu hàm số đồng biến (nghịch biến) trên K thì đạo hàm của nó không nhất thiết phải dương (âm) trên đó.

Giải bài tập sự đồng biến nghịch biến của hàm số SGK Toán 12

Bài 1 (trang 9 SGK Giải tích 12):

Xét sự đồng biến, nghịch biến của hàm số:

a) $y = 4 + 3x - x^2$

b) $y = 1/3 \cdot x^3 + 3x^2 - 7x - 2$

c) $y = x^4 - 2x^2 + 3$

d) $y = -x^3 + x^2 - 5$

Lời giải:

a) Tập xác định : $D = \mathbb{R}$

$y' = 3 - 2x$

$y' = 0 \Leftrightarrow 3 - 2x = 0 \Leftrightarrow x = 3/2$

Ta có bảng biến thiên:

x	$-\infty$	$\frac{3}{2}$	$+\infty$
y'	+	0	-
y	$-\infty$	$\frac{25}{4}$	$+\infty$

Vậy hàm số đồng biến trong khoảng $(-\infty; 3/2)$ và nghịch biến trong khoảng $(3/2; +\infty)$.

b) Tập xác định : $D = \mathbb{R}$

$$y' = x^2 + 6x - 7$$

$$y' = 0 \Leftrightarrow x = -7 \text{ hoặc } x = 1$$

Ta có bảng biến thiên:

x	$-\infty$	-7	1	$+\infty$	
y'	+	0	-	0	+
y	$-\infty$	$\nearrow \frac{239}{3}$	$\searrow -\frac{17}{3}$	$\nearrow +\infty$	

Vậy hàm số đồng biến trong các khoảng $(-\infty ; -7)$ và $(1 ; +\infty)$; nghịch biến trong khoảng $(-7 ; 1)$.

c) Tập xác định: $D = \mathbb{R}$

$$y' = 4x^3 - 4x.$$

$$y' = 0 \Leftrightarrow 4x^3 - 4x = 0 \Leftrightarrow 4x.(x - 1)(x + 1) = 0 \Leftrightarrow \begin{cases} x = 0 \\ x = 1 \\ x = -1 \end{cases}$$

Bảng biến thiên:

x	$-\infty$	-1	0	1	$+\infty$
y'	-	0	+	0	+
y					

Vậy hàm số nghịch biến trong các khoảng $(-\infty ; -1)$ và $(0 ; 1)$; đồng biến trong các khoảng $(-1 ; 0)$ và $(1 ; +\infty)$.

d) Tập xác định: $D = \mathbb{R}$

$$y' = -3x^2 + 2x$$

$$y' = 0 \Leftrightarrow -3x^2 + 2x = 0 \Leftrightarrow x \cdot (-3x + 2) = 0 \Leftrightarrow \begin{cases} x = 0 \\ x = \frac{2}{3} \end{cases}$$

Bảng biến thiên:

x	$-\infty$	0	$\frac{2}{3}$	$+\infty$	
y'	-	0	+	0	-
y					

Vậy hàm số nghịch biến trong các khoảng $(-\infty ; 0)$ và $(2/3 ; +\infty)$, đồng biến trong khoảng $(0 ; 2/3)$.

Bài 2 (trang 10 SGK Giải tích 12): Tìm các khoảng đơn điệu của các hàm số:

a) $y = \frac{3x + 1}{1 - x}$;

b) $y = \frac{x^2 - 2x}{1 - x}$;

c) $y = \sqrt{x^2 - x - 20}$;

d) $y = \frac{2x}{x^2 - 9}$.

Lời giải:

a) Tập xác định: $D = \mathbb{R} \setminus \{1\}$

$$y = -3 + \frac{4}{1 - x}$$

$$\Rightarrow y' = \frac{4}{(1 - x)^2} > 0 \forall x \in D.$$

y' không xác định tại $x = 1$

Bảng biến thiên:

x	$-\infty$	1	$+\infty$
y'	+		+
y	-3	$+\infty$	-3

Vậy hàm số đồng biến trên các khoảng $(-\infty; 1)$ và $(1; +\infty)$.

b) Tập xác định: $D = \mathbb{R} \setminus \{1\}$

$$y' = \frac{(2x - 2)(1 - x) + (x^2 - 2x)}{(1 - x)^2}$$

$$= \frac{-x^2 + 2x - 2}{(1 - x)^2}$$

$y' < 0$ với $\forall x \in D$ (vì $-x^2 + 2x - 2 < 0$).

y' không xác định tại $x = 1$

Bảng biến thiên:

x	$-\infty$	1	$+\infty$
y'	-		-
y	$+\infty$	$+\infty$	$-\infty$

Vậy hàm số nghịch biến trong các khoảng $(-\infty; 1)$ và $(1; +\infty)$

c) Tập xác định: $D = (-\infty; -4] \cup [5; +\infty)$

$$y' = \frac{2x-1}{2\sqrt{x^2-x-20}}$$

$$y' = 0 \Leftrightarrow x = \frac{1}{2} \notin D.$$

y' không xác định tại $x = -4$ và $x = 5$

Bảng biến thiên:

x	$-\infty$	-4	$\frac{1}{2}$	5	$+\infty$
y'	-		0		+
y	$+\infty$ ↘ 0			0 ↗ $+\infty$	

Vậy hàm số nghịch biến trong khoảng $(-\infty; -4)$; đồng biến trong khoảng $(5; +\infty)$.

d) Tập xác định: $D = \mathbb{R} \setminus \{\pm 3\}$

$$y' = \frac{2 \cdot (x^2 - 9) - 2x \cdot 2x}{(x^2 - 9)^2}$$

$$= \frac{-2(x^2 + 9)}{(x^2 - 9)^2}$$

$$\text{Vì } x^2 \geq 0 \forall x \Rightarrow x^2 + 9 > 0 \forall x \Leftrightarrow -2(x^2 + 9) < 0$$

$$\text{Mà } (x^2 - 9)^2 > 0 \forall x \in D$$

Suy ra: $y' < 0$ với $\forall x \in D$.

y' không xác định tại $x = \pm 3$

Bảng biến thiên:

x	$-\infty$		-3		3		$+\infty$
y'		-		-		-	
y	0		$-\infty$		$-\infty$		0

Vậy hàm số nghịch biến trong các khoảng $(-\infty ; -3)$; $(-3; 3)$ và $(3; +\infty)$.

Bài 3 (trang 10 SGK Giải tích 12): Chứng minh rằng hàm số

$$y = \frac{x}{x^2 + 1}$$

trên khoảng $(-1; 1)$, nghịch biến trên khoảng $(-\infty; -1)$ và $(1; +\infty)$.

Lời giải:

TXĐ: $D = \mathbb{R}$

$$y' = \frac{(x^2 + 1) - x \cdot 2x}{(x^2 + 1)^2} = \frac{1 - x^2}{(x^2 + 1)^2}$$

+ Hàm số nghịch biến

$$\Leftrightarrow y' < 0$$

$$\Leftrightarrow 1 - x^2 < 0$$

$$\Leftrightarrow x^2 > 1$$

$$\Leftrightarrow x \in (-\infty ; -1) \cup (1; +\infty).$$

+ Hàm số đồng biến

$$\Leftrightarrow y' > 0$$

$$\Leftrightarrow 1 - x^2 > 0$$

$$\Leftrightarrow x^2 < 1$$

$$\Leftrightarrow x \in (-1; 1).$$

Vậy hàm số đồng biến trên khoảng $(-1; 1)$ và nghịch biến trên các khoảng $(-\infty; -1)$ và $(1; +\infty)$.

$$y = \frac{x}{x^2 + 1}$$

Bài 3 (trang 10 SGK Giải tích 12): Chứng minh rằng hàm số đồng biến trên khoảng $(-1; 1)$, nghịch biến trên khoảng $(-\infty; -1)$ và $(1; +\infty)$.

Lời giải:

TXĐ: $D = \mathbb{R}$

$$y' = \frac{(x^2 + 1) - x \cdot 2x}{(x^2 + 1)^2} = \frac{1 - x^2}{(x^2 + 1)^2}$$

+ Hàm số nghịch biến

$$\Leftrightarrow y' < 0$$

$$\Leftrightarrow 1 - x^2 < 0$$

$$\Leftrightarrow x^2 > 1$$

$$\Leftrightarrow x \in (-\infty; -1) \cup (1; +\infty).$$

+ Hàm số đồng biến

$$\Leftrightarrow y' > 0$$

$$\Leftrightarrow 1 - x^2 > 0$$

$$\Leftrightarrow x^2 < 1$$

$$\Leftrightarrow x \in (-1; 1).$$

Vậy hàm số đồng biến trên khoảng $(-1; 1)$ và nghịch biến trên các khoảng $(-\infty; -1)$ và $(1; +\infty)$.

$$y = \sqrt{2x - x^2}$$

Bài 4 (trang 10 SGK Giải tích 12): Chứng minh rằng hàm số đồng biến trên khoảng $(0; 1)$, nghịch biến trên khoảng $(1; 2)$.

Lời giải:

TXĐ: $D = [0; 2]$

$$y' = \frac{2 - 2x}{2\sqrt{2x - x^2}} = \frac{1 - x}{\sqrt{2x - x^2}}$$

+ Hàm số đồng biến

$$\Leftrightarrow y' > 0$$

$$\Leftrightarrow 0 < x < 1.$$

+ Hàm số nghịch biến

$$\Leftrightarrow y' < 0$$

$$\Leftrightarrow 1 < x < 2.$$

Vậy hàm số đồng biến trên khoảng $(0; 1)$, nghịch biến trên khoảng $(1; 2)$.

Bài 5 (trang 10 SGK Giải tích 12): Chứng minh các bất đẳng thức sau:

$$\text{a) } \tan x > x \quad \left(0 < x < \frac{\pi}{2} \right)$$

$$\text{b) } \tan x > x + \frac{x^3}{3} \quad \left(0 < x < \frac{\pi}{2} \right)$$

Lời giải:

a) Xét hàm số $y = f(x) = \tan x - x$ trên khoảng $(0; \pi/2)$

$$\text{Ta có: } y' = \frac{1}{\cos^2 x} - 1 = \tan^2 x > 0 \text{ với } \forall x \in \mathbb{R}.$$

$\Rightarrow$ hàm số đồng biến trên khoảng $(0; \pi/2)$

$$\Rightarrow f(x) > f(0) = 0 \text{ với } \forall x > 0$$

hay $\tan x - x > 0$ với $\forall x \in (0; \pi/2)$

$\Leftrightarrow \tan x > x$ với $\forall x \in (0; \pi/2)$ (đpcm).

b) Xét hàm số $y = g(x) = \tan x - x - \frac{x^3}{3}$ trên $\left(0; \frac{\pi}{2}\right)$

$$\begin{aligned} g'(x) &= \frac{1}{\cos^2 x} - 1 - x^2 \\ &= \tan^2 x - x^2 \end{aligned}$$

Theo kết quả câu a): $\tan x > x \forall x \in \left(0; \frac{\pi}{2}\right)$

$$\Rightarrow g'(x) > 0 \forall x \in \left(0; \frac{\pi}{2}\right)$$

$\Rightarrow y = g(x)$ đồng biến trên $\left(0; \frac{\pi}{2}\right)$

$$\Rightarrow g(x) > g(0) = 0 \text{ với } \forall x \in \left(0; \frac{\pi}{2}\right)$$

$$\Leftrightarrow \tan x - x - \frac{x^3}{3} > 0 \quad \forall x \in \left(0; \frac{\pi}{2}\right)$$

$$\Leftrightarrow \tan x > x + \frac{x^3}{3} \quad \left(0 < x < \frac{\pi}{2}\right).$$